

Верховний
Суд

ПРАВО ДЕРЖГЕОКАДАСТРУ НА ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ У ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРАХ

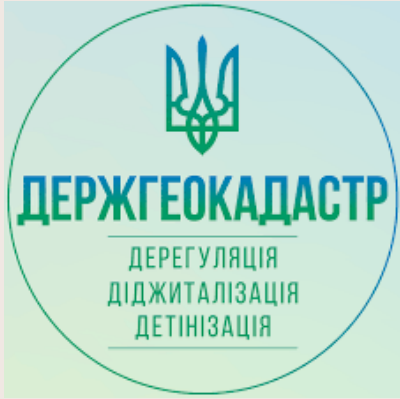
Єгор КРАСНОВ

суддя Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду,
кандидат юридичних наук

11 жовтня 2024 року

Національна школа суддів України

СЕМІНАР для суддів та помічників суддів місцевих та апеляційних судів
«Вирішення земельних спорів господарськими судами: матеріальні та
процесуальні аспекти»

Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр)

- ✓ є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра аграрної політики та продовольства і який реалізує державну політику у сфері національної інфраструктури геопросторових даних, земельних відносин, землеустрою, у сфері Державного земельного кадастру;
- ✓ у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства.

Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр)

Основними завданнями є:

- 1) реалізація державної політики у сфері національної інфраструктури геопросторових даних, топографо-геодезичної і картографічної діяльності, земельних відносин, землеустрою, у сфері Державного земельного кадастру, державного контролю за використанням та охороною земель усіх категорій і форм власності, родючості ґрунтів;
- 2) надання адміністративних послуг згідно із законом у відповідній сфері;
- 3) внесення на розгляд Міністра аграрної політики та продовольства пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері національної інфраструктури геопросторових даних, топографо-геодезичної і картографічної діяльності, земельних відносин, землеустрою, у сфері Державного земельного кадастру, державного контролю за використанням та охороною земель усіх категорій і форм власності, родючості ґрунтів.

Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр)

- ✓ Відповідно до частини першої статті 28 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» міністерства, інші центральні органи виконавчої влади та їх територіальні органи звертаються до суду, якщо це необхідно для здійснення їхніх повноважень у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України.
- ✓ Абзацом п'ятим статті 152 ЗК України передбачено, що до повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, у сфері земельних відносин, належить організація та здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням земельного законодавства, використанням та охороною земель усіх категорій і форм власності, у тому числі за дотриманням органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами вимог земельного законодавства та встановленого порядку набуття і реалізації права на землю.

Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр)

- ✓ Відповідно до абзаців першого - третього пункту «а», абзацу першого та другого пункту «б» частини першої статті 6 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» до повноважень центрального органу виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, належать, зокрема:
  - а) здійснення державного контролю за використанням та охороною земель у частині: додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами вимог земельного законодавства України та встановленого порядку набуття і реалізації права на землю; виконання вимог щодо використання земельних ділянок за цільовим призначенням;
  - б) внесення до органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування клопотань щодо: приведення у відповідність із законодавством прийнятих ними рішень з питань регулювання земельних відносин, використання та охорони земель.

Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр)

- ✓ Згідно з абзацом дев'ятим статті 10 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» державні інспектори у сфері державного контролю за використанням та охороною земель і дотриманням вимог законодавства України про охорону земель мають право, зокрема, звертатися до суду з позовом щодо відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, а також повернення самовільно чи тимчасово зайнятих земельних ділянок, строк користування якими закінчився.
- ✓ Пунктом 51 Положення від 14.01.2015 № 15, зокрема, встановлено що посадові особи Держгеокадастру та його територіальних органів, які є державними інспекторами у сфері державного контролю за використанням та охороною земель і дотриманням вимог законодавства України про охорону земель, в межах своїх повноважень мають право звертатися до суду з позовом щодо відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, а також повернення самовільно зайнятих чи тимчасово зайнятих земельних ділянок, строк користування якими закінчився.

Постанова ВП ВС від 11.06.2024 у справі № 925/1133/18

Держгеокадастр у сфері земельних відносин може виступати у двох різних правових статусах:

- 1) як центральний орган виконавчої влади, до компетенції якого відноситься реалізація державного контролю за використанням та охороною земель усіх категорій і форм власності, родючості ґрунтів
- 2) як суб`єкт здійснення права державної власності на землю.

Обсяг повноважень Держгеокадастру (зокрема і щодо звернення до суду з тим чи іншим позовом) при захисті земельних прав може відрізнитись залежно від правового статусу Держгеокадастру у спірних правовідносинах.

Постанова ВП ВС від 11.06.2024 у справі № 925/1133/18

Згідно із частиною четвертою статті 122 ЗК України (в редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) **центральный орган виконавчої влади з питань земельних ресурсів у галузі земельних відносин та його територіальні органи** передають земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної власності, крім випадків, визначених частиною восьмою цієї статті, у власність або у користування для всіх потреб.

У цьому випадку Держгеокадастр здійснює повноваження як суб'єкт здійснення права державної власності на землю.

При реалізації компетенції уповноваженого представника власника Держгеокадастр, як представник власника, не обмежений у виборі способів захисту порушеного права власності та має керуватись статтею 16 ЦК України та 152 ЗК України.

Постанова ВП ВС від 11.06.2024 у справі № 925/1133/18

У правовідносинах, які стосуються порушення речових прав держави чи територіальної громади на земельні ділянки, **Держгеокадастр України** та його територіальні органи **не наділені повноваженнями власника** на захист відповідного права державної або комунальної форми власності (крім земель сільськогосподарського призначення державної форми власності).

У правовідносинах, що склались у цій справі, Держгеокадастр має виконувати функції державного контролю за використанням та охороною земель. Реалізуючи державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, у сфері земельних відносин, Держгеокадастр повинен діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Постанова ВП ВС від 11.06.2024 у справі № 925/1133/18

Органи Держгеокадастру можуть звертатись до суду, якщо це необхідно для здійснення їхніх повноважень з нагляду (контролю) за дотриманням земельного законодавства, використанням та охороною земель усіх категорій і форм власності - у випадках, які визначені у відповідних нормативно-правових актах, що регламентують повноваження Держгеокадастру (зокрема, з позовами щодо відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, повернення самовільно зайнятих чи тимчасово зайнятих земельних ділянок, строк користування якими закінчився).

За обставин цієї справи, органи Держгеокадастру не мають повноважень звертатись з позовом до суду, тому статусом позивача має наділятися прокурор. Зважаючи на викладене вище, прокурор не повинен був попередньо, до звернення до суду, повідомляти про це Черкаську міську раду та/або Держгеокадастр.

Постанова ВП ВС від 11.06.2024 у справі № 925/1133/18

Органи Держгеокадастру **не мають повноважень** звертатися з позовом до суду про визнання незаконним та скасування рішення органу місцевого самоврядування **щодо зміни цільового призначення земельної ділянки**, *міська рада є відповідачем, а тому статусом позивача має наділятися прокурор.*

На розгляді ВП ВС перебуває справа № 296/704/21

ухвала КЦС ВС від 13.03.2024

Підстава передачі:

ВІДСТУП

від висновків, викладених у постанові КГС ВС від 25.07.2023 у справі № 906/524/21, щодо наявності підстав для представництва прокурором інтересів держави в особі Головного управління Держгеокадастру у Житомирській області з метою захисту прав територіальної громади щодо земельної ділянки комунальної форми власності, на якій здійснено самочинне, на думку прокурора, будівництво.

Існує необхідність вирішення питання, чи є Головне управління Держгеокадастру належним позивачем у правовідносинах щодо захисту прав територіальної громади на земельну ділянку комунальної форми власності з цільовим призначенням для будівництва та обслуговування будівель торгівлі.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!